

INTERVIEW Al 225 jaar de grootste culturele vereniging van Enkhuizen

Met 't Nut ben je nooit alleen en kom je ergens

Doopsgezinde dominee Jan van Nieuwenhuizen vond het hoog tijd de bevolking naar een hoger niveau te tillen. Dus ijverde hij voor beter onderwijs en kwamen er naast de Nuts-spaarbank scholen en bibliotheken. 't Nut Enkhuizen heeft 225 jaar later een ander streven, maar is nog steeds cultureel onderlegd.

Tanja Koopen
t.koopen@mediahuis.nl

Enkhuizen ■ De doelstellingen van de vereniging, die op 16 november 1784 in Edam landelijk werd opgericht, is inmiddels wel achterhaald, dat weet secretaris Judith Karreman van het departement Enkhuizen als geen ander. Judith - al jaren als een spin in het web van de vereniging - maakt deel uit van een klein, maar zeer actief bestuur, dat van 't Nut in Enkhuizen een van de grootste culturele verenigingen van West-Friesland heeft weten te maken.

Dat is niet altijd zo geweest. „In 1990 hadden we een kritiek punt bereikt, waarin we onder de honderd leden dreigden te raken. Het toenmalige bestuur gaf aan: we proberen het, maar als we onder de honderd komen, dan stoppen we.”

Excursies

Dat gebeurde niet. Meer dan voorheen koos 't Nut er voor om zich te richten op leuke, maar culturele activiteiten voor haar leden, zoals het organiseren van lezingen, het houden van excursies en het bijwonen van concerten en balletuitvoeringen. „We hebben het Singer in Laren bezocht, een expositie waar mensen heel graag heen willen, maar ze weten vaak niet hoe ze er moeten komen. We hebben lezingen gehad van Margriet Brandsma en Mathijs Bouman.”

In dat opzicht - dat wil de secretaris wel benadrukken - onderscheidt het Nut zich van bijvoorbeeld

een vereniging als de Zonnebloem of een ouderenbond, hoewel de meeste leden ook hier op leeftijd zijn. „We kiezen voor culturele activiteiten van enige inhoud. We houden bijvoorbeeld geen bingo, maar gaan wel naar de opera in Amsterdam of naar de voorstelling De Tocht in Leeuwarden.”

Mobiel

En, ook niet onbelangrijk, de leden moeten mobiel zijn. Het bestuur regelt, maar gaat bijvoorbeeld niet achter de rollator lopen. Want wat de vereniging voor veel - vaak alleenstaande - leden aantrekkelijk maakt zijn de meerdaagse reisesjes, die een enorm schot in de roos blijken. Zo is meermalen het Zwarte Woud bezocht, maar ook zijn groepsreizen gehouden naar Berlijn, Hamburg of Bremen. Of naar Normandië, waar kathedralen werden bezocht.

Judith wil duidelijk zijn: „We zijn geen reisbureau. Mensen die met onze groepsreizen meegaan moeten lid van ons zijn. Of worden. En meer activiteiten van de vereniging bezoeken.” De reizen zijn al een jaar of twaalf immens populair. „Eerst gingen we drie dagen op reis, toen vier en inmiddels vijf. Zo gingen 160 mensen vorig jaar mee naar het Zwarte Woud. Er blijkt zo'n enorme vraag naar. Tachtig procent van onze leden is alleenstaand, meest weduwen. Dan hebben ze geen man meer en komen nergens.”

De slogan van 't Nut spreekt aan. „Met 't Nut ben je nooit alleen, dat ervaren de mensen die met ons meegaan. Iedereen spreekt met

iedereen op reis. Je wordt een halve familie, komt elkaar tegen in de supermarkt. Wij regelen alles, hebben een goed contact met een touroperator in Zoetermeer. Onze kracht is dat wij het programma aanpassen aan de belangstelling. Zo regelen we tijdens de reizen een gids, bezoeken tentoonstellingen.”

Het departement Enkhuizen is in 1798 opgericht door een aantal notabelen in de stad, zoals artsen en een rector. De statuten werden gebaseerd op de 'algemene wetten van de maatschappij' zoals Nieuwenhuizen die had opgesteld. Godsdienst speelde geen rol bij de oprichting, maar antisemitisme blijkt wel: op de ledenlijst kwamen geen joodse namen voor en een jood in het hoofdbestuur, dat was helemaal uit den boze voor de Enkhuizers.

Het entreegeld was 5 gulden en 5 stuivers. Jarenlang werd vergaderd in de Nutszaal, die nog steeds bestaat maar al lange tijd niet meer als zodanig gebruikt wordt. Voor die tijd werd de Zaal Bethlehem gebruikt aan het Vrijdom, maar die werd te klein. Het 'Zeekantoor' in de Westerstraat bij de voormalige HBS stond leeg en in 1801 kreeg het Enkhuizer departement hier de beschikking over.

Elitair

In 1844 werd 't Nut eigenaar van het oostelijke deel, waar voortaan vergaderingen werden gehouden. Jarenlang waren er na de vergaderingen redevoeringen: lezingen over (nuttige) onderwerpen. De club was destijds nog behoorlijk elitair, zo blijkt uit de notulen. Zo

was de contributie hoog. Van 'het verheffen van de gewone man' was in de beginperiode nog geen sprake.

Daar kwam verandering in toen besloten werd het onderwijs te verbeteren. Jonge mensen werd aangeboden om hen gratis op te leiden tot onderwijzer, al bleek dat geen succes. Ook kostte het moeit een volksbibliotheek op te richten: het bestuur hield de vinger aan de pols bij de keuze van boeken. Een grote bibliotheek werd het niet. In 1818 werd een volksspaarbank opgericht, bestemd voor de kleine man, die belangeloos door bestuursleden werd beheerd. In 1823 werd een zondagsherhalingsschool opgericht. Ook kwam er een zangschool en hielp 't Nut bij gymnastiekonderwijs en andere takken van ontwikkeling.

Heel gewoon

Landelijk heeft 't Nut veel zaken tot stand gebracht, die tegenwoordig heel gewoon zijn. Zoals bewaarscholen, schoolbibliotheken, spaarbanken en volksbibliotheken. En in Enkhuizen bijvoorbeeld ook een Nutskleuterschool in de Torenstraat.

In de loop der jaren verloren veel departementen hun leden en hun doel en de meeste werden opgeheven. Maar niet dat in Enkhuizen. De Enkhuizer tak is één van de 65 verenigingen van 't Nut die landelijk nog steeds actief zijn. Wel is het doel behoorlijk omgebogen, onderstreept Judith Karreman, zelf al ruim veertig jaar bestuurslid. Elkaar ontmoeten via het organiseren van lezingen,

Een pentekening van rond 1800, wanneer de leden van 'De Maatschappij tot Nut van 't Algemeen in Enkhuizen' vergaderen in gebouw Bethlehem aan 't Vrijdom, gemaakt door S. Brugman.

ILLUSTRATIE WESTFRIES ARCHIEF

excursies en concerten in combinatie met meerdaagse culturele uitjes naar het buitenland is nu het streven. En dat lukt heel aardig.

Judith vindt het grappig dat er nog steeds mensen zijn die vragen: 'Wat is 't Nut? Bestaat dat nog? Nooit van gehoord!'. De nog steeds groeiende populariteit van de vereniging bewijst het tegendeel. „Onze leden zijn pakweg tussen de 60 en 95, vaak zijn ze lid tot de dood. Mensen worden ouder, gaan niet zo makkelijk meer de deur uit, maar wel als wij het organiseren en

er een gereserveerde plek is. Neem je museumjaarkaart mee en je hebt een mooie dag.”

Groots vieren

Het 225-jarig bestaan vindt het bestuur een mooi moment om groots te vieren in de Westerkerk met - uiteraard - een cultureel optreden. Het 250-jarig bestaan is een duidelijke stip op de horizon, maar niet een die dit ook ouder wordende bestuur met Ton Dekker als voorzitter nog actief mee zal maken. „Ik ben zelf 76 en al jaren

het gezicht van 't Nut. Het is voor mij een halve baan en dat vind ik prima, zolang het gaat en ik handig met de computer blijf.”

Maar het vergt steeds meer organisatie. „Afgelopen reis gingen maar liefst drie bussen en ik kon er nog wel een vullen. Vroeger werd het ervaren als elite: je zag de bankdirecteur, de notaris, tegenwoordig wil gelukkig iedereen mee. Als ik een reis bekend maak heb ik vaak in een week tijd al twee bussen vol. Ik weet het: het is een luxe probleem. We werken nu met

e-mails, dat scheelt enorm.” 't Nut komt al jaren bijeen in de Nieuwe Doelen en ook daar is de belangstelling voor lezingen en culturele avonden groot. En ieder jaar wordt een fraai gidsje uitgebracht als trekker, met oude foto's van Enkhuizen.

Archiefboek

Maar Judith beseft ook dat de vereniging valt of staat met het bestuur. Ze bladert graag in het zeventig jaar oude archiefboek met jaarverslagen en wetenswaardig-

heden. „Wij zijn enthousiast en actief, kunnen snel schakelen. En we steunen ook nog lokale goede doelen, zoals de Hertenkamp, de speeltuinvereniging of de Huis-kamer. Zolang het gaat gaat het, wat ons betreft, maar op den duur moeten nieuwe bestuursleden opstaan in de functie van voorzitter, secretaris of penningmeester.” Heeft 't Nut nog toekomst? Voor Judith is die vraag niet moeilijk te beantwoorden en het feest, zaterdag, geeft klip en klaar antwoord. „We zijn springlevend!”

Inenten gebeurde vroeger ook onder toezicht van 't Nut.

FOTO OUD ENKHUIZEN

Secretaris Judith Karreman is de spin in het web.

FOTO ROBERT GIELING

De voormalige Nutsspaarbank.

FOTO OUD ENKHUIZEN/COLLECTIE JAN DE JONG